

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI RIKOSSEURAAMUSLAITOKSESTA

Yleisperustelut

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio muuttuu x.x.2022 lukien. Muutosta koskeva lain-säädäntö (HE 57/2021 vp, LaVM xx/2021 vp, lait xxx–xxx) on vahvistettu xx.xx.2021.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (xxx/2021) 3 §:n 1 momentin mukaan oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluva, oikeusministeriön ohjauksessa ja valvonnassa toimiva Rikosseuraamuslaitos on valtakunnallisesti toimiva virasto, jonka toimialueena on koko maa. Pykälän 2 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos muodostuu neljästä vastuualueesta: kehittämisestä ja ohjauksesta, asiakasprosesseista, hallinto- ja tukipalveluista sekä operatiivisesta toiminnasta vastaavat vastuualueet. Vastuualueet jakaantuvat yksiköihin.

Lain 3 §:n 3 momentissa säädetään, että rangaistusten täytäntöönpanemiseksi ja tutkintavankeuden toimeenpanemiseksi Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisesta toiminnasta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu rikosseuraamuskeskuksia. Rikosseuraamuskeskuksessa on yksiköitä, joita ovat yhdyskuntaseuraamustoimistot, vankilat tai rangaistusten täytäntöönpanoa tai tutkintavankeuden toimeenpanoa varten perustetut muut yksiköt. Edelleen 3 momentissa säädetään, että rikosseuraamuskeskuksen yksiköistä annetaan säännökset oikeusministeriön asetuksella. Oikeusministeriön asetuksessa siis todetaan ne rikosseuraamuskeskuksen yksiköt, jotka käyttävät merkittävää julkista valtaa. Kun perustetaan uusi tai lakkautetaan olemassa oleva yksikkö, oikeusministeriön asetusta muutetaan. Näin ollen merkittävää julkista valtaa käyttävä rikosseuraamuskeskuksen yksikkö perustetaan ja lakkautetaan oikeusministeriön asetuksella.

Lain 3 §:n 4 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa (1316/2006) tarkoitettu Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.

Lain 4 §:n mukaan rikosseuraamuskeskus vastaa omalla toimialueellaan rangaistusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta sekä muista sille laissa säädettyistä ja Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätyistä tehtävistä. Lisäksi rikosseuraamuskeskus vastaa toimintansa laillisuudesta, yhdenmukaisuudesta ja tuloksellisuudesta sekä rangaistusten täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon kehittämisestä Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden ohjauksessa.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa säädetään myös Rikosseuraamuslaitoksen johtamisesta ja asioiden ratkaisemisesta sekä erinäisistä muista laitoksen toiminnan kannalta olennaisista asioista.

Asetuksenantovaltuudet

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n mukaan vastuualueista ja niiden tehtävistä sekä rikosseuraamuskeskuksista ja niiden toimialueista annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Lain 11 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan säännökset asioiden käsittelemisestä ja ratkaisemisesta, edustamisesta tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa, henkilöstöstä, virkamiesten erityisistä kelpoisuusvaatimuksista ja kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, nimittämisestä virkaan tai virkasuhteeseen, virkavapauden myöntämisestä, tehtävien järjestämisestä toimintayksiköiden välillä sekä henkilökortista.

Yksityiskohtaiset perustelut

1 § Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueet

Valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä annettaisiin tarkemmat säännökset Rikosseuraamuslaitoksen neljän vastuualueen tehtävistä. Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin jokaiselle vastuualueelle kuuluvasta tehtävästä vastata oman toimialueensa toiminnan kehittämisestä ja ohjauksesta, toiminnan lainmukaisuudesta, yhdenmukaisuudesta ja tuloksellisuudesta sekä kansallisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Tämän yleispiirteisen tehtävä-säännöksen jälkeen olisi kunkin vastuualueen erityisiä tehtäviä koskevat säännökset, kunkin vastuualueen osalta omassa momentissaan.

Ehdotetun asetuksen 1 §:n 2 momentin 1-kohdan mukaan kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen tehtävänä olisi Rikosseuraamuslaitoksen johtamisjärjestelmien, palveluiden sekä toiminnan menetelmien kehittäminen ja ohjaaminen sekä strategiatyö. Johtamisjärjestelmän ja strategiatyön kehittämisessä pyrkimyksenä olisi muun muassa se, että Rikosseuraamuslaitos on aikaisempaa yhtenäisempi valtakunnallisesti toimiva virasto, jonka strateginen toimeenpanokyky paranee. Olennaista olisi myös toimintatapojen yhdenmukaistaminen. Yhdenmukaisuuden tavoitteena olisi erityisesti rikosseuraamusta suorittavien henkilöiden oikeusturvan parantuminen. Palveluiden ja toiminnan menetelmien kehittämisessä ja ohjaamisessa olisi kyse muun muassa työmenetelmien ja ohjelmatoiminnan kehittämisestä ja ohjaamisesta.

Asetuksen 1 §:n 2 momentin 2-kohdan mukaan kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen tehtävänä olisi Rikosseuraamuslaitoksen tulosohtaus. Oikeusministeriön rooli Rikosseuraamuslaitoksen tulosohtajaan säilyy. Rakenneuudistuksen yhteydessä myös tulosohtausprosessia kehitetään. Momentin 3-kohdan mukaan kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen tehtävänä olisi Rikosseuraamuslaitoksen tutkimustoiminta ja tilastotutanto. Näiden toimintojen tavoitteena olisi varmistaa, että kehittämistoiminta ja toiminnan ohjaus perustuvat tiedolla johtamiseen. Tiedolla johtamista kehitettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kehittämisen ja ohjauksen tarpeiden mukaisesti.

Ehdotetun 1 §:n 2 momentin 4-kohdan mukaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualue vastaisi henkilöstön osaamisen kehittämisestä ja koulutuksesta. Tältä osin keskeinen uudistus on se, että Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n 4 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa tarkoitettu Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Koulutuskeskus sijoitetaan osaksi kehittämisen ja ohjauksen vastuualuetta omana yksikkönään. Uudistus ei juurikaan aiheuta muutoksia koulutuskeskuksen koulutus-tehtävään. Koulutuskeskus osallistuisi Rikosseuraamuslaitoksen kehittämistyöhön muun

muassa ennakoimalla tulevaisuuden osaamistarpeita ja varmistamalla kattava tulevaisuuden osaamistarpeita vastaava koulutustarjonta. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen toimintaa sääntelee edelleen siitä annetut laki ja valtioneuvoston asetus (1448/2006). Koulutuskeskuksen rakenteita ja toiminnan järjestämistä arvioidaan Rikosseuraamuslaitoksen rakennehankkeen seuraavan vaiheen yhteydessä vuonna 2022.

Ehdotetussa 1 §:n 2 momentin 5-kohdassa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen tehtäväksi säädösvalmistelun koordinointi, oikeudellinen ohjaus ja laillisuusvalvonta. Oikeudellisen toiminnan kehittäminen ja oikeudellisen ohjauksen toteuttaminen nähdään osana koko Rikosseuraamuslaitoksen kehittämis- ja ohjaustyötä. Kyse on siis Rikosseuraamuslaitoksen oikeudellisen osaamisen valtakunnallisesta keskittämisestä. Rikosseuraamuslaitoksen oikeudellisen toiminnan kehittäminen on rakenneuudistuksen keskeisiä tavoitteita. Lainmukaisen täytäntöönpanon ja toimeenpanon varmistamiseksi Rikosseuraamuslaitoksen yksiköt tarvitsevat oikeudellisia palveluita ja tukea. Nykyisessä organisaatorakenteessa rikosseuraamusalueet ovat olleet siinä määrin itsenäisiä, ettei keskushallinnolla ole ollut riittäviä keinoja tehokkaaseen alueiden ja yksiköiden oikeudelliseen ohjaukseen. Tämä on vaikuttanut muun muassa siihen, että toimintakäytännöt ja menettelytavat eivät kaikilta osin ole olleet yhdenmukaisia eri rikosseuraamusalueiden välillä. Uudessa organisaatiossa sisäinen oikeudellinen toiminta olisi aikaisempaa tehokkaampaa ja kattavampaa. Oikeudellisen ohjauksen tehtäviin kuuluisivat muun muassa normien valmistelu yhteistyössä muiden vastuualueiden asiantuntijoiden kanssa, selkeiden normien ja niiden tulkintasuositusten antaminen, sisäinen laillisuusvalvonta sekä henkilöstön kouluttaminen normien soveltamisessa. Laillisuusvalvonnassa olisi tarkoitus aikaisempaa enemmän painottaa ennakollista ohjausta. Säädösohjauksen, oikeudellisen ohjauksen ja laillisuusvalvonnan keskittämiseen liittyen myös oikaisuvaatimusten käsittely keskitetään kehittämisen ja ohjauksen vastuualueelle. Uudistuksessa toteutettava oikeudellisten palveluiden järjestäminen tukee toiminnallaan myös muiden vastuualueiden oikeudellisen osaamisen tarpeita. Tässä tarkoitettu oikeudellinen ohjaus ei kuitenkaan koskisi Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstö- ja yleishallinnollista oikeudellista ohjausta, joka kuuluisi hallinto- ja tukipalveluista vastaavan vastuualueen tehtäviin.

Ehdotetun 1 §:n 2 momentin 6-kohdan mukaan kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen tehtävänä olisivat myös rekisterinpitäjän tehtävät. Rekisterinpitäjän tehtävistä ja vastuusta säädetään muun muassa luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679, henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (1054/2018, jäljempänä rikosasioiden tietosuojalaki) sekä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (1069/2015). Rikosseuraamuslaitos ylläpitää sekä rikoksesta epäiltyjä ja tuomittuja että muita henkilöitä koskevia rekistereitä. Esimerkiksi rikosasioiden tietosuojalaissa säädetään rekisterinpitäjän tehtävistä ja velvollisuuksista muun muassa seuraavaa. Lain 3 §:n 1 momentin 6-kohdan mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan toimivaltaista viranomaista, joka yksin tai yhdessä muiden kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty. Lain 7 §:n mukaan rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että kaikki kohtuulliset toimenpiteet on toteutettu sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden virheelliset tiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä. Lain 14 §:n mukaan rekisterinpitäjä vastaa siitä, että henkilötietoja käsitellään lainmukaisesti. Sen on lisäksi kyettävä osoittamaan, että henkilötietoja on käsitelty lain 2 luvussa säädettyjen henkilötietojen käsittelyä koskevien periaatteiden mukaisesti. Rekiste-

rinpitäjän on myös toteutettava säädetyn vastuun edellyttämät tekniset ja organisatoriset toimenpiteet. Lain 31 §:n mukaan rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän tulee teknisissä ja organisatorisissa toimenpiteissä huolehtia henkilötietojen riittävästä suojaamisesta ottaen huomioon käsittelystä rekisteröidyn oikeuksille aiheutuva riski. Laki sisältää säännökset myös rekisterinpitäjän velvollisuudesta ylläpitää selostetta käsittelytoimista ja tietosuojaselostetta, huolehtia lokitietojen säilyttämisestä, arvioida tietosuojaa koskevat vaikutukset, ilmoittaa rekisteröidylle tiedot tämän oikeuksien käyttämisestä, oikaista tai poistaa virheellinen tai puutteellinen henkilötieto, edistää rekisteröidyn oikeuksien käyttöä sekä ilmoittaa tietoturvaloukkauksesta tietosuojavaltuutetulle ja rekisteröidylle. Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa säädettyjä rekisterinpitäjän tehtäviä ovat muun muassa vastata rekisteriin merkittyjen tietojen oikeellisuudesta (11 §) sekä määrätä rekisteröidyn tarkastusoikeuden käyttämisen tavasta (32 §).

Asetuksen 1 §:n 3 momentissa säädettäisiin asiakasprosesseista vastaavan vastuualueen tehtävistä. Vastuualueen tehtävänä olisi ensinnäkin Rikosseuraamuslaitoksen asiakas- ja vankiarviointi sekä rangaistusajan suunnittelutyö. Kyse olisi rikosseuraamusten täytäntöönpanon tavoitteena olevan rikoksettoman elämän valmiuksien ja sosiaalisen selviytymisen edistämisen kannalta keskeisestä tehtävästä. Arviointi- ja suunnittelutyön tärkeitä ominaisuuksia ovat viivytyksettömyys, sujuvuus, eheys, katkeamattomuus sekä päällekkäisten ja ylimääräisten vaiheiden vähentäminen. Prosessi ei pääty rangaistuksen tultua suoritetuksi, vaan tavoitteen toteuttaminen edellyttää katkeamatonta siirtymistä yhteiskunnan perus- ja erityispalveluihin. Tämä edellyttää Rikosseuraamuslaitoksen hyvää yhteistyötä sekä tuomitun että yhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa. Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointi- ja rangaistusajan suunnittelutyössä on havaittu, etteivät kolmen eri arviointikeskuksen eri rikosseuraamusalueilla noudattamat erilaiset käytännöt ja menettelytavat parhaalla mahdollisella tavalla ole tukeneet täytäntöönpanolle asetettujen tavoitteiden toteutumista. Arviointi- ja suunnittelutyössä on todettu tehostamisen ja yhdenmukaistamisen tarve. Rakenneuudistuksessa tämä toiminta keskitettäisiin valtakunnallisesti asiakasprosesseista vastaavalle vastuualueelle, jonka tehtävänä olisi myös asiakasprosessien valtakunnallinen ohjaaminen ja kehittäminen. Asiakasprosessiin sisältyy myös turvallisen täytäntöönpanon varmistaminen. Turvalliseen täytäntöönpanoon kuuluu muun muassa arvioida asiakkaan ulkoisen kontrollin tarvetta sekä sitä, miten turvallisuusseikat vaikuttavat vangin sijoittamiseen laitoksessa ja toimintaan. Vastuualueen tehtäviin kuuluisi myös siviiliarviointityön ohjaaminen. Toteutettavalla arviointityön asiantuntemuksen keskittämällä saavutetaan toiminnallisia hyötyjä ja pystytään aikaisempaa paremmin varmistamaan esimerkiksi vankilaan ja toimintaan sijoittamisessa tuomittujen yhdenmukainen kohtelu. Rangaistusajan suunnitelmaa ja vangin sijoittamista vankilaan koskevat päätökset tehdään pääsääntöisesti asiakasarvioinnin yksikössä. Asiakasprosessien määrittely- ja kehittämistyössä asiakasprosessien vastuualue toimisi tiiviissä yhteistyössä kehittämisen ja ohjauksen sekä operatiivisen toiminnan vastuualueiden kanssa. Toimiva asiakasprosessi edellyttää, että palvelut suunnitellaan asiakkaiden tarpeiden ja lainsäädännön vaatimusten mukaisesti. Keskeistä on, että asiakas osallistuu omaan prosessiinsa: asiakasta kuullaan prosessin eri vaiheissa ja häntä motivoidaan ja tuetaan työskentelemään rikoksettomuutta tukevan suunnitelman mukaisesti.

Asetuksen 1 §:n 3 momentin 2-kohdan mukaan asiakasprosesseista vastaavan vastuualueen tehtävänä olisi muodollinen täytäntöönpano ja täytäntöönpanon kansainväliset tehtävät. Muodollisen täytäntöönpanon sijoittaminen osaksi asiakasprosessien vastuualuetta edistää muodollisen täytäntöönpanon ja rangaistusajan suunnittelutyön kokonaishallintaa. Muodollisen täytäntöönpanon tehtäviin kuuluu rangaistusaikapäätösten tekeminen sekä tutkinta-

vankeuden hallinnollinen toimeenpano. Tehtäviin kuuluu myös ottaa vastaan valtakunnallisen oikeushallinnon tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösjärjestelmästä tuomiot, selvittää tuomioiden täytäntöönpanokelpoisuus, toimittaa tuomiot asiakas- ja vankiarvioinnista sekä rangaistusajan suunnittelutyöstä vastaavalle arviointiyksikölle, yhdyskuntaseuraamustoimistoille ja vankiloille täytäntöönpantaviksi sekä seuraamuksen suorittamista pakoilevien henkilöiden etsintäkuuluttaminen. Muodollisen täytäntöönpanon tehtävien yhteyteen kuuluvat luontevasti myös kansainvälisen täytäntöönpanon tehtävät, joissa on kyse muun muassa valtioiden välisten seuraamusten täytäntöönpanon siirtojen järjestämisestä.

Asetuksen 1 §:n 3 momentin 3-kohdassa säädettäisiin, että asiakasprosesseista vastaavan vastuualueen tehtävänä on myös asiakasprosessien laadun seuranta. Rakenneuudistuksen eräänä tavoitteena on siis yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpanon asiakasprosessin kehittäminen aikaisempaa suunnitelmallisemmaksi ja riittävän yksilölliseksi. Palvelut ja vaikuttava työ tulee toteuttaa asiakkaan tarpeiden mukaisesti ja oikea-aikaisesti. Toiminnan järjestämiseksi voidaan ottaa käyttöön esimerkiksi palvelukarttoja ja palvelulinjoja, joiden ohjaamina arviointi- ja suunnittelutoimintaa tehdään ja kehitetään. Palveluiden laatua voidaan arvioida esimerkiksi auditointijärjestelmällä, joka määrittelee vähimmäislaatu- tason.

Asetuksen 1 §:n 4 momentin mukaan hallinto- ja tukipalveluista vastaavan vastuualueen tehtävinä olisivat Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstö- ja yleishallinto, työnantajatehtävät, taloushallinnon ja hankintatoimen tehtävät, ICT-palvelut, toimitilapalvelut ja turvatekniikka sekä kirjaamo- ja arkistopalvelut. Nykyisin näitä hallinnon tehtäviä hoidetaan keskuks- hallintoyksiköissä, aluekeskuksissa, arviointikeskuksissa, vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamus- toimistoissa. Keskittämällä hallinto- ja tukipalveluja tehostetaan toimintaa, noudatetaan yhdenmukaisia käytäntöjä ja poistetaan päällekkäisyyksiä. Tavoitteena on varmistaa, että hallinto- ja tukipalvelut tukevat parhaalla mahdollisella tavalla ydintoimintaa ja tavoit- teiden saavuttamista. Esimerkiksi vankilan turvallisuuden näkökulmasta muutosta tarkas- teltaessa voidaan todeta, että hallinto- ja tukipalveluiden vastuualue vastaisi muun muassa turvallisista toimitiloista, turvatekniikasta ja turvallisuusselvitysten hakemisesta. Uudistus merkitsee sitä, että rikosseuraamuskeskuksilla ei ole omaa hallintohenkilöstöä.

Asetuksen 1 §:n 5 momentissa säädettäisiin operatiivisesta toiminnasta vastaavan vastuu- alueen tehtävistä. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan ran- gaistusten täytäntöönpanemiseksi ja tutkintavankeuden toimeenpanemiseksi Rikosseuraa- muslaitoksen operatiivisesta toiminnasta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu rikosseuraa- muskeskuksia. Rikosseuraamuskeskuksessa on yhdyskuntaseuraamustoimistoja, vankiloita ja muita yksiköitä. Asetuksen 1 §:n 5 momentin 1-kohdan mukaan vastuualueen tehtävänä olisi järjestää rikosseuraamuskeskusten toiminta ja palvelut. Tätä tehtäväänsä toteuttaes- saan vastuualue vastaa siitä, että rikosseuraamukset pannaan täytäntöön ja tutkintavankeus pannaan toimeen lain ja Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteiden mukaisesti. Rikosseuraa- muskeskukset vastaavat toimialueellaan operatiivisen toiminnan käytännön toteuttamisesta lainsäädännön ja strategiatavoitteiden mukaisesti. Kyse on muun muassa suuresta määrästä valmistelua, suunnittelua, käytännön tosiasiallista toimintaa ja päätöksentekoa koskevista toimenpiteistä. Koska seuraamusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpa- nossa puututaan poikkeuksellisen vahvasti yksilöiden oikeusasemaan, toimintaa sääntelee yksityiskohtainen ja laaja lainsäädäntö, joka määrittää tarkat rajat rikosseuraamuskeskusten toiminnan ja palveluiden järjestämisessä. Kyse on myös toiminnasta, jossa konkreettisesti toteutetaan täytäntöönpanolle ja toimeenpanolle asetettuja vaativia tavoitteita, kuten rikok- settoman elämän valmiuksien kehittämistä. Tämä edellyttää muun muassa erilaisten toi-

mintojen järjestämistä, keskeisinä esimerkiksi terveyden ja sosiaalisen tilanteen parantamiseen, koulutuksen hankkimiseen, työllistymisedellytysten kehittämiseen, päihteiden käytön vähentämiseen ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen vaikuttamiseen tähtäävät toiminnot. Toiminnan ja palveluiden järjestämisessä olennaista on myös turvallisuusnäkökulman huomioon ottaminen: turvallisuus on rangaistuksen täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon välttämätön edellytys. Kyse on koko yhteiskunnan, laitoksen ja yksilön turvallisuudesta. Rikosseuraamuslaitoksessa turvallisuus rakentuu useista eri osa-alueista. Uudessa organisaatiossa korostuu kaikkien vastuualueiden tehtävä omalta osaltaan vastata turvallisuudesta.

Asetuksen 1 §:n 5 momentin 2-kohdan mukaan operatiivisesta toiminnasta vastaava vastuualue huolehtisi Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan suunnittelusta, resursoinnista, ohjauksesta ja seurannasta. Kuten edellä 1 §:n 2 momentin perusteluissa on todettu, Rikosseuraamuslaitoksen strategisesta suunnittelusta ja tulosohjausprosessista vastaisi kehittämisestä ja ohjauksesta vastaava vastuualue. Operatiivisen toiminnan vastuualue vastaisi rikosseuraamuskeskusten tulosohjauksesta, joka sisältää muun muassa resurssien jakamisen, tavoitteiden asettamisen ja niiden toteutumisen seurannan. Operatiivisen toiminnan vastuualue tukeutuisi muiden vastuualueiden osaamiseen ja taustatukeen rikosseuraamuskeskusten tulosohjausta hoitaessaan.

Rikosseuraamuslaitos tuottaa palveluita sekä omana työnään että yhdessä ulkopuolisten viranomaisien ja yhteisöjen kanssa. Momentin 3-kohdassa säädettäisiin operatiivisen toiminnan vastuualueen tehtäväksi myös rikosseuraamuskeskusten sidosryhmäyhteistyön kehittäminen ja johtaminen. Tavoitteena on, että Rikosseuraamuslaitos toimii osana yhteiskunnan palvelujärjestelmää. Keskeistä on esimerkiksi se, että Rikosseuraamuslaitoksen ja muiden toimijoiden laatimat asiakas-, kuntoutus- ja palvelusuunnitelmat sovitetaan yhteen. Tämä suunnitelmien yhteensovittaminen alkaa arviointiyksikön työssä. Rikosseuraamuskeskus jatkaa yhteensovittamista täytäntöönpanotyössään.

Asetuksen 1 §:n 5 momentin 4-kohdan mukaan operatiivisen toiminnan vastuualueen tehtävänä olisi järjestää valtakunnallisesti järjestettävät operatiiviset tehtävät, kuten keskusvalvomotoiminta ja vanginkuljetus. Momentin 5-kohdassa vastuualueen tehtävänä olisi myös muiden vastaavanlaisten valtakunnallisten tehtävien järjestäminen. Kyse voisi olla esimerkiksi valtakunnallisesti järjestettävästä sidosryhmäyhteistyöstä tai turvallisuuteen liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä, kuten poliisin sekä palo- ja pelastusviranomaisien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Asetuksen 1 §:n 6 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen kaikki neljä vastuualuetta toimisi Rikosseuraamuslaitoksen eri toimipaikoissa. Rikosseuraamuslaitos siis toimisi jatkossa yhtenä keskitetysti johdettuna monipaikkaisena virastona. Digitaalisuuden ansiosta tehtäviä olisi lähtökohtaisesti mahdollista hoitaa entiseltä virkapaikalta eli virkapaikat eivät muuttuisi. Vastuualueille sijoitettu henkilöstö työskentelisi aikaisemman organisaation keskushallintoyksikön, rikosseuraamusalueiden tai valtakunnallisten yksiköiden toimipaikoissa. Rikosseuraamuskeskuksen henkilöstö sijoittuisi keskuksen yksiköihin. Organisaatio olisi keskitetty, vaikka se toimisi fyysisesti hajautettuna. Monipaikkaisuusjärjestely olisi keskeinen henkilöstön asiantuntemuksen yhtäältä keskittämisessä tietylle vastuualueelle, toisaalta ulottamisella laitoksen eri toimintayksiköihin. Järjestely lisäisi menettelytapojen ja ratkaisujen yhdenmukaisuutta ja sillä edistettäisiin henkilöstön osaamisen valtakunnallista käyttöä.

Asetuksen 1 §:n 7 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen sisäinen tarkastus, johdon tuki, viestintä ja kansainvälisen toiminnan koordinaatio toimitsevat pääjohtajan alaisuudessa. Näitä tehtäviä ei sijoitettaisi vastuualueille, koska sisäisen tarkastuksen riippumaton asema edellyttää suoraan pääjohtajan alaisuudessa toimimista ja muiden edellä mainittujen tehtävien luonne olisi pääjohtajan työtä välittömästi tukevaa.

2 § Rikosseuraamuskeskukset

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan siis rangaistusten täytäntöönpanemiseksi ja tutkintavankeuden toimeenpanemiseksi Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisesta toiminnasta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu rikosseuraamuskeskuksia, joissa on yhdyskuntaseuraamustoimistoja, vankiloita ja muita yksiköitä. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan rikosseuraamuskeskus vastaa omalla toimialueellaan rangaistusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta sekä muista sille laissa säädettyistä ja Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätyistä tehtävistä. Rikosseuraamuskeskus vastaa toimintansa laillisuudesta, yhdenmukaisuudesta ja tuloksellisuudesta sekä rangaistusten täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon kehittämisestä Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden ohjauksessa. Rikosseuraamuskeskus tekee toimialueellaan yhteistyötä muiden viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa.

Asetuksen 2 §:ssä säädettäisiin rikosseuraamuskeskuksista ja niiden toimialueista. Rikosseuraamuskeskuksia olisi 11. Rikosseuraamuskeskuksen toimialueen määräytymisessä lähtökohtana olisi, että keskus toimisi yhden tai useamman maakunnan alueella. Maakuntapohjainen toimialuejako tukisi alueellista yhteistyötä ja palvelujatkumoiden toteutumista muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden sekä alueen muiden viranomaisten ja muiden palveluntuottajien kanssa. Rikosseuraamuskeskusten muodostamisessa huomioitaisiin rikosseuraamuskeskuksen vanki- ja yhdyskuntaseuraamusasiakasmäärä sekä henkilöstömäärä. Näiden peruslähtökohtien lisäksi rikosseuraamuskeskusten muodostamisessa otettaisiin huomioon naisvankien ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien naisten erityiset tarpeet. Hämeenlinnan rikosseuraamuskeskus erikoistuisi rikosseuraamukseen tuomittujen naisten erityiskysymyksiin. Sinne keskitettäisiin naisvankien ja yhdyskuntaseuraamukseen tuomittujen naisten palveluntarpeiden kehittäminen. Kyse olisi esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen julkaiseman naisvankiselvityksen (Dnro 29/090/2020) kehittämis ehdotusten toteuttamisesta. Helsinkiin perustettaisiin suuren asiakasvolyymien vuoksi oma rikosseuraamuskeskus. Lappiin perustettaisiin alueen laajan koon vuoksi oma rikosseuraamuskeskus. Toimipaikkaverkosto ei organisaatiouudistuksen yhteydessä muutu.

Rikosseuraamuskeskusten nimien määräytymisperusteet eivät olisi keskenään täysin yhdenmukaisia, esimerkiksi niin, että kaikissa nimissä lueteltaisiin yksinomaan asianomaiset maakunnat. Ehdotettuihin nimiin on päädytty, jotta nimet kuvaisivat mahdollisimman hyvin kunkin rikosseuraamuskeskuksen toiminta-alueita eivätkä kuitenkaan olisi kohtuuttoman pitkiä eivätkä toisiinsa sekoittuvia. Kuuden rikosseuraamuskeskuksen nimi olisi maakunnan tai maakuntien nimistä muodostuva. Kolmen rikosseuraamuskeskuksen nimi määräytyisi kaupungin nimen mukaan ja kahden rikosseuraamuskeskuksen nimi ilmansuunnan mukaan. Rikosseuraamuskeskusten nimistä on saatu Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen hyväksyvä kannanotto.

3 § Asioiden ratkaiseminen esittelystä

Rikosseuraamuslaitoksen päätöksenteossa lähtökohtana on asioiden ratkaiseminen esittelystä. Osa tehtävistä päätöksistä on kuitenkin sellaisia tosiasiallisen toiminnan luonteisia, ettei esittelymenettelyä ole pidettävä välttämättömänä eikä tarkoituksenmukaisena. Ilman esittelyä ratkaistavista asioista määrättäisiin Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä. Tällaisia asioita voisivat olla esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen voimassa olevan, 27.5.2019 annetun työjärjestyksen 21 §:n mukaiset vankeuslain (767/2005) 5 luvun 1 §:n tai tutkintavankeuslain (768/2005) 3 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla tehtävä tavanomainen osastosijoittelupäätös, mainittujen lakien 9 luvun 1 §:n tai 5 luvun 1 §:n nojalla tehtävä esineen tai aineen hallussapidon epäämispäätös sekä mainittujen lakien 12 luvun 2 §:n tai 8 luvun 2 §:n nojalla tehtävä päätös kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemisesta ja jäljennöksen ottamisesta.

Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1739/2015) 8 §:ää.

4 § Edustus viranomaisissa

Ehdotetussa 4 §:ssä säädettäisiin, kuka virkamies edustaisi Rikosseuraamuslaitosta tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa. Pääjohtaja edustaisi koko Rikosseuraamuslaitosta. Rikosseuraamuskeskusta edustaisi kuitenkin rikosseuraamuskeskuksen johtaja, paitsi yhdyskuntaseuraamustoimistoa, vankilaa tai rikosseuraamuskeskuksen muuta yksikköä edustaisi yksikönpäällikkö. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 6 §:ssä on säädetty edellä mainituille virkamiehille yleistöimivalta ratkaista yksikköään koskevat asiat. Sen perusteella olisi pääteltävissä, että heillä on myös toimivalta edustaa yksikköään viranomaisissa. Selvyyden vuoksi edustuksesta säädettäisiin kuitenkin erikseen asetuksella.

Ehdotetun pykälän viimeisessä virkkeessä säädettäisiin pääjohtajan, rikosseuraamuskeskuksen johtajan ja rikosseuraamuskeskuksen yksikön yksikönpäällikön mahdollisuudesta valtuuttaa muu henkilö toimimaan edustajana tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Kyse voisi olla esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehestä tai asianajajasta.

Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:ää.

5 § Henkilöstö

Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöä koskevassa valtioneuvoston asetuksen säännöksessä todettaisiin erikseen vain keskeiset johdon nimikkeet, kuten voimassa olevassa asetuksessakin. Nämä johdon virat olisivat pääjohtajan, vastualueen johtajan ja yksikönpäällikön, rikosseuraamuskeskuksen johtajan sekä yhdyskuntaseuraamustoimiston, vankilan ja rikosseuraamuskeskuksen muun yksikön yksikönpäällikön virat. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksessa on muita virkoja ja työsuhteista henkilöstöä.

Pykälässä säädettäisiin myös siitä, kuka virkamies päättää virkojen perustamisesta, siirtämisestä, lakkauttamisesta ja muuttamisesta. Lähtökohtana olisi, että tämä toimivalta olisi kyseisen toimintayksikön johtajalla. Kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen ylimpiä johtovirkoja koskeva kyseinen päätöksentekotoimivalta kuuluisi Rikosseuraamuslaitoksen pääjoh-

tajalle, vastualueen johtajalle tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätylle vastualueen muulle virkamiehelle. Siten rikosseuraamuskeskuksen johtajan viran perustamisesta, siirtämisestä, lakkauttamisesta ja muuttamisesta päättäisi pääjohtaja. Rikosseuraamuskeskuksen yksikönpäällikön viran perustamisesta, siirtämisestä, lakkauttamisesta ja muuttamisesta päättäisi pääjohtaja tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksen määräyksen perusteella operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja.

Ehdotettu 5 §:n 3 momentti koskisi virkojen muuttamista ja siirtämistä rikosseuraamuskeskusten välillä. Koska kyse on useaa rikosseuraamuskeskusta koskevasta asiasta, näistä toimista päättäisi operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty kyseisen vastualueen muu virkamies.

Ehdotetut säännökset vastaisivat voimassa olevan valtioneuvoston asetuksen 10 §:ää organisaation muutokset huomioon ottaen.

6 § Vankeuslain 1 luvun 8 §:n mukaista päätösvaltaa käyttävät virkamiehet

Vankeuslain 1 luvun 8 §:ssä säädetään, missä viroissa tai tehtävissä toimivat Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet käyttävät vankeuslain mukaista toimivaltaa. Osa tässä tarkoitetuista johtamisviroista on laissa todettu virkanimikkeinä (aluejohtaja, arviointikeskuksen johtaja ja vankilan johtaja, xx.xx.2022 voimaan tulevassa vankeuslain muutoksessa nämä nimikkeet on muutettu Rikosseuraamuslaitoksen uuden organisaation mukaisiksi nimikkeiksi). Osa vankeuslain mainitussa pykälässä säännellyistä toimivallan käyttäjistä on määritelty kyseistä tehtävää kuvaten, ei virkanimikkeinä: vankilan toimintojen järjestämisestä vastaava virkamies (*toiminnoista vastaava virkamies*), vankilan järjestyksestä ja turvallisuudesta vastaava virkamies (*turvallisuudesta vastaava virkamies*), ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies sekä ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Vankeuslain 1 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten virkanimikkeistä säädetään erikseen. Tutkintavankeuslain 16 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan vankeuslain 1 luvun 8 §:ää.

Koska vankeuslain mukaisessa päätöksentekotoimivallassa on kyse vahvasti yksilön oikeusasemaan puuttuvista toimivaltuuksista, on pidetty asianmukaisena säätää tätä toimivaltaa käyttävien virkamiesten nimikkeistä valtioneuvoston asetuksen tasolla. Ehdotetut nimikkeet vastaisivat voimassa olevan valtioneuvoston asetuksen 11 §:ssä säädettyjä nimikkeitä kuitenkin siten, että otettaisiin huomioon organisaatiouudistuksen mukaiset muutokset. Nämä muutokset koskisivat asetuksen 6 §:n 1 kohdassa säädettyjä täytäntöönpanotehtävissä toimivia virkanimikkeitä. Ehdotetun pykälän 2 ja 3 kohdan muutos koskisi ensinnäkin sitä, että työjärjestysmainintaa täsmennettäisiin niin, että kyse on rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksestä. Toiseksi muutettaisiin johtajan sijaista koskeva säännös yksikönpäällikön sijaista koskevaksi. Pykälän 4 ja 5 kohtaan ei tulisi muutoksia voimassa olevan asetukseen nähden.

7 § Virkamiesten erityiset kelpoisuusvaatimukset

Virkamiesten yleisenä kelpoisuusvaatimuksena on perustuslain 125 §:n 2 momentissa säädetty taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto. Kyse on tehtävän edellyttämästä koulutuksesta ja kokemuksesta. Valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 1 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista.

Valtion ylimmän virkamiesjohdon, esimerkiksi valtioneuvoston asetuksella säädettävien virastojen päälliköiden, erityiset kelpoisuusvaatimukset ovat valtion virkamieslain (750/1994) 8 §:n 2 momentin mukaan ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus. Valtiovarainministeriön ohjeessa virantäytössä noudatettavista periaatteista (VM/2643/00.00.00/2018, 30.4.2019) todetaan, että ylimmän virkamiesjohdon virkaan vaadittavasta tutkinnosta tai muista erityisistä kelpoisuusvaatimuksista voidaan virkamieslain 8 §:n 3 momentin mukaan säätää myös erikseen asianomaista virastoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa. Koska yhteisten kelpoisuusvaatimusten sisällöt ovat laajat, muiden kelpoisuusvaatimusten säätämisen tulisi kuitenkin olla poikkeuksellista. Kyseeseen voisi tulla esimerkiksi tiettyyn tehtävään vaadittava tohtorin tutkinto. Näin ollen Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtajan kelpoisuusvaatimuksesta ei säädettäisi nyt ehdotettavassa valtioneuvoston asetuksessa, vaan kelpoisuusvaatimus on säädettynä valtion virkamieslaissa.

Valtion virkamieslain 8 §:n 4 momentin mukaan valtion virkaan vaadittavista tutkinnoista ja muista vastaavista erityisistä kelpoisuusvaatimuksista voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella, jollei niistä ole laissa säädetty ja mikäli se on asianomaiseen virkaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi perusteltua. Erityisiä kelpoisuusvaatimuksia ovat esimerkiksi vaadittava koulutus tai tutkinto, tehtävien edellyttämä kokemus tai perehtyneisyys viran tehtäväalaan. Niitä ei voida määritellä valtioneuvoston asetusta alemmalla tasolla.

Rikosseuraamuslaitoksen erityistä kelpoisuusvaatimusta edellyttäviä virkoja olisivat edelleen vain keskeiset johtotehtävät ja välitöntä julkista valtaa tai suurta vaikutusta yksilön asemaan sisältävät tehtävät, joihin tarvitaan erityinen koulutus. Lisäksi erityinen kelpoisuusvaatimus on ollut säädettynä ja esitetään edelleen säädettäväksi opinto-ohjaajalle, jolla ei ole kyseisen alan omien säännösten mukaista erityistä kelpoisuusvaatimusta, kuten esimerkiksi sosiaalityöntekijöillä ja terveydenhuollon ammattihenkilöillä on.

Ehdotetun asetuksen 7 §:n 1 momenttiin tehtäisiin voimassa olevan asetuksen 13 §:n 1 momenttiin nähden seuraavat muutokset. Momentin 1- ja 2-kohdan johtamistehtäviä koskevat nimikkeet muutettaisiin uuden organisaation mukaisiksi. Momentin 5-kohtaan lisättäisiin rikosseuraamusesimiehen, erityisohjaajan ja rikosseuraamustyöntekijän rinnalle erikoissuunnittelija, jolla nimikkeellä hoidetaan vastaavanlaisia tehtäviä kuin mainituilla kolmella muulla nimikkeellä.

Ehdotetun pykälän 1 momentin erityisten kelpoisuusvaatimusten koulutus- tai muuta vaatimustasoa ei muutettaisi.

Ehdotetun pykälän 2 momentti koskisi mahdollisuutta poiketa 1 momentin 6-kohdassa säädetystä vartijan kelpoisuusvaatimuksesta työharjoittelun turvaamiseksi, työvoiman kausiluonteisen saatavuuden varmistamiseksi tai muusta vastaavasta syystä yhteensä enintään kahden vuoden pituisessa määräaikaisessa virkasuhteessa. Säännös vastaisi voimassa olevan asetuksen 13 §:n 2 momenttia.

8 § Kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset

Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 5 §:n 1 momentin mukaan suomen ja ruotsin kielten taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista on aina säädettävä, jos henkilöstön tehtäviin kuuluu yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta merkittävää julkisen vallan käyttöä. Mainitun lain 6 §:n 1 momentin mukaan valtion henkilöstöltä, jolta edellytetään säädettynä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa, vaaditaan kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Mainitun pykälän 4 momentin mukaan muulle kuin edellä tarkoitettulle henkilöstölle asetettavista suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten osalta kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin pääosin voimassa olevan valtioneuvoston asetuksen 14 §:n mukaisesti. Pykälän 2 momentin 1-kohdasta poistettaisiin suunnittelupäällikön nimike, koska se ei enää ole käytössä Rikosseuraamuslaitoksessa. Mainittuun kohtaan lisättäisiin tehtäviltään tähän ryhmään kuuluvaksi katsottava lakimiehen nimike.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimassa olevan asetuksen mukaisesti, että Rikosseuraamuslaitoksen kaksikielisessä yksikössä työskentelevällä virkamiehellä kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena olisi suomen tai ruotsin kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito. Rikosseuraamuslaitoksen kaksikielisistä osastoista annetun oikeusministeriön asetuksen (1036/2017) 1 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksessa on kaksikielinen osasto Helsingin, Suomenlinnan, Turun, Käyrän ja Vaasan vankilassa. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistukseen liittyen oikeusministeriö antaa uuden kaksikielisiä osastoja koskevan asetuksen, jossa kaksikielisten osastojen sijaintipaikat on tarkoitus säilyttää entisinä, mutta asetukseen tehtäisiin organisaation osien nimiä koskevat muutokset, esimerkiksi muutettaisiin rikosseuraamusalue rikosseuraamuskeskukseksi.

9 § Nimitystoimivalta

Asetuksen 9 §:ssä säädettäisiin nimitystoimivallasta. Virkamiesten nimittämistoimivalta ehdotetaan säilytettävän periaatteiltaan voimassa olevan asetuksen mukaisena organisaatiouudistus huomioon ottaen.

Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto nimittäisi pääjohtajan. Valtion virkamieslain 9 a §:n 1 momentin mukaan lain 26 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuihin valtionhallinnon johtaviin virkoihin nimitetään viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi. Kyse on muun muassa valtioneuvoston asetuksella säädettävien virastojen päälliköistä, myös Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtajasta. Säännös vastaisi voimassa olevan asetuksen 15 §:n 1 momenttia.

Ehdotetun 9 §:n 2 momentin mukaan pääjohtaja nimittäisi vastuualueen johtajat ja rikosseuraamuskeskuksen johtajat. Vastuualueen johtajan virkaan nimitettäisiin viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi. Valtion virkamieslain 9 §:n 2 momentin mukaan virkaan voidaan nimittää määräajaksi tai muutoin rajoitetuksi ajaksi, jos viran luonteeseen tai viraston toimintaan liittyvä perusteltu syy sitä vaatii. Mainitun säännöksen esitöiden mukaan nimittävän viranomaisen harkintaan jäte-

tään, onko virkaan syytä nimittää toistaiseksi vai rajoitetuksi ajaksi. Rajoitetuksi ajaksi nimittämiseen on kuitenkin oltava viran luonteeseen tai viraston toimintaan liittyvä perusteltu syy. Nimittäminen virkaan toistaiseksi olisi edelleen pääsääntöinen menettely. (HE 291/1993 vp, 33–34.) Valtionhallinnon johtamistehtävien määräaikaaisuutta harkittaessa otetaan huomioon tavoite lisätä johdon liikkuvuutta ja siten ammatillista kehittymistä ja käytettävyyttä valtionhallinnon eri tehtävissä. Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueen johtajan tehtävää pidetään luonteeltaan johtamistehtävänä, johon soveltuvat edellä todetut liikkuvuus-, kehittämis- ja käytettävyydestavoitteet. Näin ollen virka täytettäisiin viiden vuoden määräajaksi. Todettakoon, että syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 17 §:n 3 momentin mukaan johtavan aluesyyttäjän virkaan nimitetään viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi.

Ehdotetun 9 §:n 2 momentin viimeisen virkkeen mukaan pääjohtaja tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty hallinto- ja tukipalveluiden vastuualueen virkamies nimitäisiin vastuualueisiin kuulumattoman henkilökunnan. Kyse olisi ehdotetun 1 §:n 7 momentissa tarkoitetusta sisäisen tarkastuksen, johdon tuen, viestinnän ja kansainvälisen toiminnan koordinaation tehtävissä toimivasta henkilöstöstä, joka työskentelisi pääjohtajan välittömässä alaisuudessa.

Ehdotetun 9 §:n 3 momentin mukaan vastuualueen johtaja nimittäisi vastuualueensa virkamiehet sekä ottaisi työsopimussuhteisen henkilöstön, lukuun ottamatta rikosseuraamuskeskusten henkilöstöä. Rikosseuraamuskeskuksen johtaja puolestaan nimittäisi rikosseuraamuskeskuksen yksikönpäälliköt. Rikosseuraamuskeskuksen yksikönpäällikkö nimittäisi yksikönsä virkamiehet sekä ottaisi työsopimussuhteisen henkilöstön.

10 § Nimittäminen määräajaksi virkasuhteeseen

Pykälässä säädettäisiin nimittämisestä määräajaksi virkasuhteeseen. Enintään vuoden pituiseen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittäisi se viranomainen, jonka toimivaltaan kuuluu virkavapauden myöntäminen. Nimittämisestä yli yhden vuoden pituiseen määräaikaiseen virkasuhteeseen päättäisi se viranomainen, jonka toimivaltaan kuuluu nimittää virkamies kyseiseen virkaan. Säännös vastaisi voimassa olevan asetuksen 16 §:ää.

11 § Pastorin nimittäminen

Pykälässä säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen menettelyistä ja toimivallasta nimitettäessä evankelis-luterilaisen kirkon tai ortodoksisen kirkkokunnan pastori Rikosseuraamuslaitoksen virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen, päätettäessä pastorin viran täyttämisestä ortodoksisen kirkkokunnan pastorin virkana sekä perustettaessa, siirrettäessä, lakkautettaessa tai muutettaessa pastorin virka. Säännös vastaisi muilta osin voimassa olevan asetuksen 17:ää, mutta Rikosseuraamuslaitoksen toimivallan käyttö näissä asioissa muutettaisiin uuden organisaation mukaiseksi siten, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön ja rikosseuraamusalueen aluejohtajan sijasta tässä tarkoitettua toimivaltaa käyttäisi operatiivisen vastuualueen johtaja.

12 § Virkavapauden myöntäminen

Ehdotetussa 12 §:ssä säädettävät virkavapauden myöntämisen periaatteet vastaisivat voimassa olevan asetuksen 18 §:ää. Säännöksiin tehtäisiin uuden organisaation edellyttämät toimivallan käyttöä ja virkavapaan hakijaa koskevat muutokset. Lisäksi täsmennettäisiin työjärjestystä koskevat maininnat niin, että kyse olisi Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksestä.

13 § Muiden toimintayksiköiden tehtävien hoitaminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, kuka Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi määrätä vastuualueen hoitamaan toisen vastuualueen tehtäviä tai rikosseuraamuskeskuksen hoitamaan toisen rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, kuka Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi määrätä vastuualueen virkamiehen hoitamaan toisen vastuualueen tehtäviä tai rikosseuraamuskeskuksen virkamiehen hoitamaan toisen rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä. Säännökset vastaisivat periaatteiltaan voimassa olevia säännöksiä. Pykälään tehtäisiin uuden organisaation edellyttämät toimivallan käyttöä koskevat muutokset sekä työjärjestystä koskeva täsmennys, jonka mukaan kyse on nimenomaan Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksestä. Virkamiehen määraamistä koskevan säännöksen loppuun ei enää otettaisi voimassa olevassa pykälässä olevaa säännöstä, jonka mukaan näin hoidettavasta tehtäväkokonaisuudesta sovitaan kyseisen virkamiehen ja toimintayksiköiden kesken. Säännös on tarpeeton ja harhaanjohtavakin, koska asiasta sovittaessa kyse ei ole määraamisestä. Tarvittaessa asia käsiteltäisiin yhteistoimintamenettelyssä.

14 § Henkilökortti

Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöön kuuluvan henkilökorttia koskeva säännös vastaisi voimassa olevan asetuksen 21 §:ää, paitsi että henkilökorttia ja sen käyttöä koskevat tarkemmat määräykset antaisi uuden organisaation mukaisesti Rikosseuraamuslaitoksen hallinto- ja tukipalveluiden vastuualue.

15 § Voimaantulo

Rikosseuraamuslaitoksesta annettava valtioneuvoston asetus tulisi voimaan, kun uusi organisaatio otetaan käyttöön.

Esityksen vaikutukset

Rikosseuraamuslaitoksen rakenneuudistuksen vaikutuksia on käsitelty sitä koskevassa hallituksen esityksessä HE 57/2021 vp.

Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa.

Asetusluonnos on ollut lausuntokierroksella. Lausunnon antoivat xx, xx, ... Tiedot lausuntokierroksesta ovat osoitteessa: xxxxx/xxx

Asetukset on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä.

Voimaantulo

Asetus tulisi voimaan x.x.2022.